

שיחה על "טירוף"

רני עובדיה

לפי ההרצאה במסגרת מפגש "בין השורות"

על ספרה "אלמוגים: סיפור מונולוגי"

(20.7.06)

תודה שבאתם. טוב לראות אתכם. אני נרגשת. נרגשת קצת כמו כלה בחתונה מאוחרת, כי כשיצא הספר לאור, לפני ארבע שנים, שמחתי בו אבל לא ידעתי איך לקבל אותו. יותר מידי דברים נדחסו בין דפיו, ופחדתי מהאפשרות שאדרש לפגוש ולחיות מחדש את כל מה שיש במקום המשונה, המיוחד, המופלא הזה, בין השורות, בסמוי, בחבוי, ובגלוי, שבמילים.

האמת היא שכל ספר הוא כזה. דחוס בו, מטבע הדברים, ומטבע האדם, ומטבע הכתיבה, יותר משהכותב יכול לדעת בעת כתיבתו, ולכן גלוי בו כל מה שקורא יראה וידע ויחוש ויסיק. סופר הוא אדם שמבין שני הצדדים, היודע והלא יודע, הנכתב והנקרא, בוחר במודע, ואולי לא כל כך במודע אלא פשוט מתוך צורך, לעמעם במשהו את הצורך לדעת כדי לשקוע מספיק עמוק במה שמאפשר לדברים להיכתב. הוא מתמסר לפעולה המשונה הזאת של כתיבה, שמכוננת אותו כמי שדן את עצמו לעמוד בצד שייקרא. שלכן הוא כותב. כדי להיקרא. או שלא. על ידי אחרים. או שלא. בחירה שהיא הכי דומה להולדה אבל גם הכי קרובה להתאבדות שאפשר לחוות. בחירה שמשווה לה, אולי, אומנות הסטריפטיוז. פרסום הספר "אלמוגים" היה בשבילי התנסות בכל הדברים האלה, כי הספר יצא לאור לפני שיכולתי לתת את מלוא הרשות הפנימית לעובדה שיש, ויהיו, אנשים שיקראו אותו. או שלא.

לקח לי ארבע שנים להגיע למקום ממנו אני יכולה לשמוח מהעובדה הפשוטה הזו, שכתבתי ספר. ושספר הוא משהו שאחרים קוראים. או שלא.

שיחה על "טירוף" / רני עובדיה

נכון שזה נשמע מטורף, לכתוב ספר ולא להיות יכולה לתת לאחרים את רשות הקריאה בו?
ולכתוב ספר וכן לתת לאחרים את רשות הקריאה בו נשמע לכם פחות מטורף?
אתם בטוחים?

אם אתם מתחילים להרגיש כמה דק הגבול וכמה רופף ההבדל בין תשובת הנפש "כן!"
לבין תשובת הנפש "לא!" כשמדובר בדברים כמו נתינת רשות, התקיימות במרחב המעבר
שבין הפרטי לפומבי, והיכולת לדעת - אתם מתחילים להתקרב איתי לטריטוריה שאנסה
למפות אתכם היום, טריטוריה בה חי ה"טירוף".

במהלך הדברים שמעתם וודאי את האמירה הנשזרת, הכמעט מתעקשת, שאנחנו נוטים
להתעלם מחיוניותה בדרך כלל: "או שלא". שתי המילים הקטנות האלה מבדילות את
הטירוף מהשפיות. טירוף הוא אי היכולת לגייס ולו גם פירור אמיתי של רצון טוב
וסקרנות אמת כדי לעמוד באפשרות הקיימת של העולם לומר "לא" לדברים שיוקדים
כאמת בלבבנו... לעמוד ולשקול ברצינות את האפשרות שאנו טועים. או שלא.

טירוף הוא רק שם דרמטי להקצנה של מצב שכיח ורגיל מאד: בלבול. טירוף הוא לא
בלבול רגיל אלא בלבול מפואר, ולכן קשה לוותר עליו. הבלבול מתפתח נוכח הכרח יוקד
לדבר-מה לא ברור שמקבל אשליה של בהירות בגלל הטענה אנרגטית עודפת. הטענה
אנרגטית עודפת היא התרחשות טראומטית. עודף אנרגטי מוציא את המערכת מאיזון.
טירוף הוא אובדן איזון. כתיבה היא אחת הדרכים להיות בו-זמנית מאוזן וחסר איזון. מה
שמפריד בין גרפומניה לבין כתיבה יוצרת הוא בדיוק זה, היחס בין המאוזן לבין החסר
איזון. אם הדברים האלה לא מובנים – אני מזמינה אתכם לעצור אותי ולשאול שאלות.
תוכלו גם לרשום שאלות ולשאול אותי בסוף. איך שתרצו.

האדם הוא הייצור היחיד, ותקנו אותי אם אני טועה, שיש לו הכישרון והיכולת לבלבל את
עצמו באופן המסוים הבא: הוא מפתח תחושת הכרח קיומי כלפי דבר שנמצא מחוצה לו
ולכן אינו יכול להיות מובטח לו. והוא מספר לעצמו סיפור על זה. סיפור המצדיק את
תחושת ההכרח הקיומי שלו. האדם מספר לעצמו סיפורים על המציאות כדי לא להרגיש
רע מידי, זאת אומרת, רע בדיוק כפי שהוא מרגיש, אם ביחס לעצמו, ואם ביחס למציאות

שיחה על "טירוף" / רני עובדיה

החיצונית, ואז הוא מתחיל להאמין שהסיפורים האלה הם אמת, ומפתח מצוקה קיומית, ממשית לגמרי, סביב השאלה מה כאן לא בסדר? למה הוא סובל כפי שהוא סובל? התשובות בדרך כלל יכולות להיות רק שתיים. או שהוא לא בסדר. או שהעולם לא בסדר. וגם שניהם. ובחיפוש התשובות, שנוטה להיות חיפוש "האשם" לסבל, נשכחת העובדה, הקטנה לכאורה, שיש סיפור שהאדם דבק בו, והסיפור הזה פועל ומזין את הסבל כי הוא מרחיק את האדם ממפגש הן עם עצמו והן עם העולם שסביבו. הוא מרחיק כי זה התפקיד שלו. כל סיפור הוא גם סוג של הרחקה.

האם טירוף הוא כישלון הסיפור או הצלחתו היתרה עד כדי אי יכולת ההיחלצות ממנו? את השאלה הזו אנסה לשאול ביחד אתכם.

כדי שנשאל אותה ברצינות אנחנו צריכים תחילה להתנער מרומנטיזציה שנוטים לעשות לטירוף כמו לכל תופעה שמעוררת פחד. טירוף נתפס כאי יכולת האדם לומר שקר. וזה כמעט נכון. אבל רק כמעט. כי אין אמת בטירוף. יש רק אשליה של אמת. אשליה שלא מסוגלת להכיר בערך הריק שבה. האדם שדעתו נטרפת עליו מספר לעצמו כאמת מוחלטת את הסיפור החלקי שמייצר מוחו הקודח, ואינו מסוגל לעצור בחיוך ולדעת את העובדה המשחררת: זו אמת. או שלא. אי אפשר בוודאות לדעת. זה פירוש היותך מודע בעולם. ברוך הבא לעולם המודעות.

בטירוף האדם חש את עצמו כאמיתי מתמיד. והתחושה הזו לא מאירה בו נורה אדומה, אלא להיפך. זה נחוה כמשחרר. כעדות להיותו מצוי ונוכח באמת. אבל האם אמת זקוקה לעדות כדי להיות? אדם מצוי בתוך סחרור של שקר שהולדתו במשאלה עמוקה וענקית להיות באמת, והוא לא יכול לעצור ולהביט בסחרור של עצמו. כי ככה זה כשמסתחררים. יש ספין עצום ומטלטל של כל אושיות ההכרה, והאדם שמצוי בלב הספין הזה משוכנע שהוא חווה עכשיו אמת מוחלטת ושלמה.

איזה טירוף.

שיחה על "טירוף" / רני עובדיה

טירוף כי האמת חפה מכל סיפור עליה. האמת חיה בשקט עם עצמה. היא אינה זקוקה לספר את עצמה. היא אינה זקוקה לדבר. בין וודאות לבין אמת אין שום קשר. כשהאמת יוצאת לחפש לעצמה וודאות, או להיפך – אנחנו מתחילים ללכת לאיבוד בתוך חיפוש שאין לו סוף. חיפוש הדרך מצד אחד של המראה – לצידה השני. דרך שתחילתה ברגע של פיתוי: הנה. יש וודאות. אני רואה, זאת אומרת מאמינה למחשבה על מה שאני רואה, שלהוא - יש אותה. אני רוצה שתהיה גם לי.

איך פוגש אתכם המשפט שאמרתי, שאין קשר בין וודאות לבין אמת? האם אתם מוכנים לבדוק את האפשרות הזו? להתנסות בהשלכותיה? טירוף אינו מקבל את היעדר האמת מתחושת הוודאות. טירוף הוא הדחק לאכול את התפוח גם ולמרות תולעת הספק המכרסמת בו תוך שהאדם הרעב מבקש לנגוס בתפוח נטול כל תולעת במו שיניו. בסיפור הזה שאני עכשיו מספרת לכם – התפוח הוא התודעה. תודעת עצמנו. תודעת היש בעולמנו. השיניים הם הנרקיסים המבקש לעצמו אחיזה שנשמטה. נסו לנגוס בתפוח כשאתם רואים זנב תולעת מציץ אליכם ולשכנע את עצמכם שהיא איננה. לא פשוט. כשלא יכולים להתאפק ונוגסים בכל זאת, נוגסים בכוח, למרות הספק וכנגד אפשרותו - מתרחשת קריסה.

טירוף הוא מצב של קריסת מערכות בגלל טעינה אנרגטית לא מאוזנת

מהי קריסת מערכות? איך מתרחשת טעינה אנרגטית לא מאוזנת? מהי בכלל המערכת שלנו, כשאינה במצב קריסה? מהי המערכת שלנו במצב של איזון? איזה סוגי איזון יש? כל אלה נושאים ראויים מאד לדיון, ונראה איך תפתח השיחה ובאיזה מהם נמשיך לגעת. כרגע מעניין אותי המצב בו אנחנו יכולים להניח את ראשינו בחיק תודעה שקטה ושלווה, ולחוש ביטחון ושמחת היות שמרפה מהכל, גם מהמערכות עצמן, הממשיכות להיות רועשות ויצרניות כדרכן.

איגוד ישראלי לפסיכותרפיה

יש מצב כזה גם מחוץ למצב השינה?

יש לכם מקום בו אתם כך, מרפים מהכל, מרפים אפילו מתחושת קיומכם?

בשבילי, במשך הרבה שנים, המקום הזה היה מצב הכתיבה. זה עדיין כך, אבל היום כבר אחרת. אני חושבת שלפרסום הספר, יותר מאשר לכתיבתו, יש חלק בכך.

איך יכול פרסום, שאין ולא היה לי שום חלק בו, לחולל שינוי שהוא עמוק מכל מה שיכולתי לשער?

אין לי מושג.

אבל כך בדיוק זה קרה.

אספר לכם:

הייתי מאד מבולבלת. היה בי כאב גדול, שלמרות ששכבתי על הספה במשך שש שנים ודיברתי ארבע פעמים בשבוע עם מי שעזרה לי מכל הלב ובמיטב חוכמת דרכה לפלס לעצמי האובד דרך, מנסה לספר אותו עד שאגיע לסופו – נשארתי כל הזמן עומדת בדיוק באותו מקום כואב. הפצע לא השתנה. אני לא השתניתי. אולי מבחוץ נראה כאילו שכן, אבל מבפנים כך המשיכו פני הדברים להיות, ואני ידעתי אותם בלי שם ובלי פשר פשוט כי הסבל המשיך.

אז עשיתי את מה שידעתי לעשות מאז שהייתי בת שש. כתבתי את זה. כתבתי בלי לחשוב יותר מידי. כתבתי את מה שהיה צריך להיכתב. כתבתי בלי לחשוב על מה שאני חושבת או מרגישה. נכנסתי לסיפור – וכתבתי. כל פעם קצת יותר. כל פעם הלאה. החלטתי שאכתוב עד שאפסיק. החלטה טובה מאד, תודו, לכתוב עד שהכתיבה תיפסק. תמיד טוב להחליט לעשות את מה שממילא יקרה. אלה החלטות שתמיד מתקיימות. החלטות בטוחות

שיחה על "טירוף" / רני עובדיה

מאד. אני קוראת להן החלטות מלך. מלך, כמו שמספר לנו הנסיך הקטן, הוא מי שפוקד על נתיניו לעשות רק את מה שהם עושים בעצמם.

ואז פגשתי את איה.

את איה פגשתי בשלוותה, כששתינו היינו במחלקה הסגורה, היא כמטופלת ואני כמתמחה. היא הייתה המודעת והרואה מבין שתינו, אבל אז לא יכולתי להודות בזה, כי הייתי מושקעת לגמרי בלהיות לה מטפלת מתמסרת. נוצר בין שתינו דיבור טוב וקרוב, זיקת נשמות אחרות, ולדיבור הזה קראתי טיפול, אבל איה קראה לו רק ר'. לא ניתן שום טיפול במחלקה, אמרה איה בכתבה שהתפרסמה בעיתון, היתה רק ר', כך נכתב, ואני, בטיפשות ובורות שלא יאומנו, נעלבתי. נעלבתי אבל היתה בי מספיק אהבה ומספיק יושר כדי לשתוק. לפעמים לשתוק זה ההישג הכי גדול שאתה יכול לשאוף אליו. כלפי חוץ שיחקת את הנדיבה המבינה את הדינמיקה ולכן פתורה מכל עלבון. זה היה אז משחק הכיסוי הכי פופולרי שלי, נגיש מאד בשדה המקצועי המעודד חיפוש/סיפוק/מציאת ההבנה האמפטית. כשאיה השתחררה לא רק משלוותה אלא לחיים בכלל – ניתק בינינו הקשר. עברו הרבה שנים ויום אחד קיבלתי ממנה גלויה, מזמינה אותי לתערוכת צילומים. היא היתה המצולמת. בואי, את תביני את מה שתראי. את תביני הרבה דברים, כתבה בכתב ידה האלכסוני, ואני הלכתי בהתרגשות שמחה, והקשר התחדש. פעם אהבה תמיד אהבה. בקשר המתחדש התכתבנו במרץ, וכחלק מההתכתבות הזו שלחתי לה את מה שכתבתי. שלחתי כי זה היה רלוונטי לדברים שגם היא כתבה ושיתפה בהם. ושלחתי כי סמכתי עליה כקוראת. סמכתי לגמרי. כשקראה, וגם הגיבה בפתיחות האופיינית לה לכל מה שקראה וראתה וידעה לומר - זה הספיק לי. הספיק לי עד כדי כך ששכחתי מכל מה שכתבתי. וגנזתי את הספר.

אולי נראה לכם שסטיתי מנושא הטירוף. וזה נכון, קצת סטיתי. אבל ההקשר יסתבר לכם בהמשך. אני בונה על סבלנותכם לשמוע סיפור כסיפור. ולכל סיפור יש כמה חלקים.

שיחה על "טירוף" / רני עובדיה

כי מה כתבתי בעצם? על מה הספר? כתבתי טיפול שמעולם לא היה. טיפול שגם לא יכול להיות פשוט כי אי אפשר לדבר כמו שאפשר לכתוב בספר. דיבור וכתובה שונים זה מזה ביותר דברים ובאינספור אופנים שאי אפשר לנחש, אפשר רק לשער – ולהתנסות. נסו בעצמכם. לכתוב. לא להתכתב, שזה סוג של אמצע הדרך. אלא שמאחורי טיפול שמעולם לא היה – יש טיפול, כפי שהיה וקרה, ואני, בזמן שכתבתי, הייתי יותר מידי מלאת עצמי כדי לראות את נביעתם הטובה זה מזה. כדי להכיר בכך, במשמעות הדבר, עד הסוף. עד התודה השלמה.

מכיוון שהייתי עדיין מלאה בעצמי - לא יכולתי לאהוב את הספר כשיצא לאור. לא אהבתי את האופן שמעורבבת בו האמת עם דחייתה המתחשבת. מה שהיה משחרר עבור הכותבת – היה דרשני מידי עבורי, כקוראת. אני חושבת שזה עדיין כך. ספר מייגע. דרשני. ספר שנחוץ לו הסבר. והסבר כבר יהיה תמיד חיצוני לספר. כי זה טבעו של כל הסבר. הסבר הוא תמיד חיצוני לדברים.

כתיבה היא ההמצאה האנושית הכבירה היוצרת את אשליית הזרימה האולטימטיבית, הפתוחה, בין הכותב לקורא. הקורא והכותב נפגשים במילים למרות שאין שום שטח מגע אנושי ישיר ביניהם. ישנם רק הדפים הלבנים, והמילים השחורות המודפסות בהם. את כל מלאכת התיווך עושה תודעת הקורא לבד, וכשהיא עושה זאת היא מתעלמת מעובדת בדידותה, ממש כמו שהכותב התעלם מעובדת בדידותו.

והנה עכשיו סיפרתי לכם סיפור. האם הוא אמיתי? האם הכותב באמת בודד? כי כתיבה, כמו קריאה, ולא כמו דיבור, היא היכולת להיות לבד ולהרגיש בנוכחות אחר. במובן הזה כתיבה זו הרפתקה של טירוף מבוקר. אני רציתי לכתוב ספר שיפרע ויפריע לאשליה הזו. רציתי לכתוב ספר שיעורר את האמת בקורא בלי להעניק לו וודאות. עד כמה הצלחתי – תדעו רק אם תקראו. השאלה הנשארת היא האם כתיבה היא יותר מאשר הטירוף לבנות סיפור אחד ששניים – כותב וקורא - יאמינו בו, ולו רק להרף זמן הקריאה, ביחד מדומה שכל אחד מגיע אליו בנפרד ומזמן אחר?

איגוד ישראלי לפסיכותרפיה

שיחה על "טירוף" / רני עובדיה

התשובה שלי היא כן. אבל הכן הזה אינו ברור מאיליו ולא תמיד הוא קורה. בשביל המחשת הכן הזה, והמאמץ לתרום להבנת התנאים התורמים לו כתבתי את הספר.

אבל כמו שהתחלתי לספר לכם, כתבתי את הספר – ודי סמוך לסיום כתיבתו - גנזתי אותו. החלטתי שהוא לא ראוי לפרסום. החלטתי כך בלב שלם. מי שקרא את הספר אולי זוכר את המשאלה הכואבת שבלבו לכל אורכו: המשאלה שהלוואי לא היו הדברים מעולם.... הגניזה קשורה למשאלה הזו. כמה כבדה היתה אז השפעתה עלי, כמה מעט יכולתי להתרחק ממנה... כמה קל להיות נתונה לגמרי תחת השפעת משאלה, ולהשלות את עצמך לחוש כאדם המקבל החלטה בוגרת... בלב שלם....

יש רק מילה אחת שמבטאת את חומרת המצב הזה: טירוף. טירוף שכמו כל טירוף אינו יודע את עצמו. לו היה יודע – היה חדל מלהיות. לכן אינו יודע. לדעת זו פעולה חתרנית לטבעו.

הקושי הגדול שבבסיס כל תופעה אנושית, וטירוף הוא תופעה אנושית טבעית, הוא שיצר ההישרדות שלה מקיים אותה בכוח שאיננו ערים לו ושאו קוראים לו, בטעות, "אני".

אמרתי קודם שבלב כל טירוף יש בלבול. הבלבול הזה הוא בלבול בין האמת לבין "אני". "אני" הוא תוצר האמונה בסיפור שאני מספר לעצמי על האמת של חיי.

כשאנחנו במצב של בלבול אנחנו נאחזים בדפוס האהבה הקדמון מכולם, דפוס האהבה הראשון שמסופר לנו עליו מייד אחרי שמסופר לנו על הפיתוי הראשון: ההתכחשות. אנחנו מתכחשים במישור הפומבי למה שעלול להעמיד אותנו במצב של סכנה נרקסיסטית, וממשיכים לקיים יחסי אהבה נסתרים בדיוק עם הדבר שבפומבי התכחשנו לו. באופן עקרוני אין בפיצול הזה שום רע, להיפך, הוא אפילו מציל אותנו ואת שפיותנו לזמן מסוים, אלא שבכל משך הזמן הזה משהו בנו מחפש איך לאחד ולשרוד את האחדות שני העולמות, שעובדת פיצולם זה מזה חובטת ומהדהדת בקיומנו השלם.

סיפור הוא הגשר שאנו בונים בדרך לאמת. "אלה שיש להם מישהו במקום אחר הם שהמציאו את הגשרים", כותב ארי דה לוקה באוטוביוגרפיה הנפלאה "היפוכו של אחד".

שיחה על "טירוף" / רני עובדיה

אני התכחשתי לעובדה שיש לי מישהו במקום אחר. מישהו שהוא כבר לא אני, הוא רק הסיפור שכתבתי. ולא הכרתי בעובדה שלכל סיפור כתוב יש צורך להגיע לנקודת הסיום: הוצאה לאור - או שריפה. שזה בעצם אותו דבר, אם חושבים על זה לעומק...

הוצאה לאור – או שריפה, כדילמה של סוף לדבר שהוא סיפור. זוהי גם הדילמה של הטירוף. במובן עמוק, חשוב, בלתי מתפשר, האופן שנפתור את הדילמה הזו יקבע את דרגות החופש שלנו בהמשך הדרך. הוא גם יכריע האם נהיה שפויים יותר, משמע רדופים פחות. או שלא.

מהי התכחשות?

למה התכחשתי לספר?

האם אתם יכולים עכשיו לחשוב על דבר אחד שאתם מתכחשים לו?

האם אתם יכולים להכיר בטירוף שבזוהי?

אם מייד עולה בכם התקוממות גדולה ואתם נזעקים לומר "לא! זו השפיות!" - אז יש לנו הרבה על מה להמשיך לדבר.... או שלא.

אבל בואו נמשיך עם סיפור ההתכחשות לספר. הוא נותן לי את הצייר, אם לא הטירוף, לדבר על מה שחשוב לי. איזה פינוק נפלא, לדבר על מה שחשוב לי. איזה פינוק להאמין שמשוהו בדברים האלה חשוב גם לכם!

התכחשתי, כך ממשיך הסיפור, כי הוא יצא לאור לפני שהספקתי לוותר על המשאלה הכואבת הכתובה בו בגילוי לב: הלוואי לא היו הדברים שהורו את הספר קורים מעולם. הלוואי היו חיי מתגלגלים אחרת מכפי שהתגלגלו. הספר הזה, עם כל האהבה שבו, ההשקעה שבליטוש המילים, בבניית המשפטים, טוב שלא היה נכתב משנכתב.

נורא להתייחס כך ליצירה של עצמך. נורא להתייחס כך לחיך.

איגוד ישראלי לפסיכותרפיה

שיחה על "טירוף" / רני עובדיה

איזו משאלה אבסורדית פועלת כאן, משאלה שמולידה התחשבות בלתי פוסקת עם העבר, התחשבות שאנחנו פוגשים, ואולי גם מעוררים ומעודדים, בכל תהליך טיפולי:

מה הייתי יכולה לעשות אחרת? (כלום)

איך קרה שדווקא כך קרה? (כי זו עובדה: כך קרה.)

מי אשם? (אני, ברור שאני, אבל השואלת עוד לא מעיזה לדעת)

מי אחראי? (שוב אני, יש אי פעם מישהו אחר בסביבה? אבל השואלת עוד לא יכולה להרשות לעצמה להיות)

מה כל זה אומר? (כלום. פשוט כלום. רק הנחיה-מורה אחת, שמתנסחת בשתי מילים: "בדמיך חיי". והרי ממילא זה כך. לכל אדם. לכל אישה. לכל אם. אי אפשר שיהיה אחרת.)

סופר הוא מי שעדיין יש לו הצורך לעצור. למחות. לשאול. להתעכב. לנסות לתקן. ומי שבשבילו כתיבה היא הדרך לעשות את זה. כל זמן שהיא קורית.

זה נשמע לכם פשוט, לדעת כי כך קרה, פשוט כי תמיד כך קרה ולא אחרת? אם כן, אז אתם שפויים יותר ממני. לגמרי שפויים.

השפויים מבינים שזה טירוף להתחיל לשאול "למה?!"

אני כותבת את הדברים האלה כי אני עדיין ממשיכה להניח מלוא הלב לשאלה האבסורדית הזו להתקיים בלעדי.

דברים קורים. דברים יקרו. קרה מה שלא רצינו. לא קרה מה שרצינו. זה כל מה שיש. זה מעט? זה נפלא? מנין הצורך האנושי העמוק לשאול, צורך שהפסיכולוגיה היא ניסיון אמיץ וגורף להיענות לו?

מי יודע מדוע ולמה, לובשת הזברה פיז'מה?

כשאנחנו נענים לצורך האנושי לשאול, מהם הכלים שעומדים ברשותנו?

שיחה על "טירוף" / רני עובדיה

אני מקווה שיהיו אשר יהיו הכלים, נדע את עצמנו כנענים. לא כעונים. מי שמחפש את עצמו בתשובות אולי מוטב שילך לספור כסף בבנק. כמה הגירעון שלי היום? מה היתרה שלי היום? בבנק מספקים לך תשובות. שם סופרים ועונים, שם יודעים מדקה לדקה את ספירת ההתרוקנות וההתמלאות של חיי נכסינו. כשמדובר בחיי בני אדם, בחיי אהבה ומשמעות – יש תשובות היצוניות?

טירוף הוא מצב שבו ניתנת תשובה פנימית, אבל האדם, בצמא גדול ובלתי נגוע שבו, שומע מטבע משמיע קול מתכתי בתחתית הכוס הריקה של תודעתו, ובמקום לשאול את עצמו ברצינות לאן נעלמו כל המים אם המטבע כך מקיש בתחתית, הוא מתחיל להקשיב בקדחתנות לנקישות, לתת בהם סימנים... שוכח מזמן את העובדה הפשוטה שאין קול פנימי זולת קולו של אגל מים נושר... טיפה ועוד טיפה... לים אין כלות... ואם הקול נוקש ברוב רעש, זה כל מה שהוא, רעש. רע מחפש לו ש.....

קול מטבע! קופץ הטירוף השש לפרשנויותיו כאל אוצר אמת. איזה יופי! סופסוף הערך שלפני נקוב וברור. סופסוף יש לסימנים ערך אחד! ואני גיליתי אותו! טירוף הוא כשכל הסימנים נדמים כמתקבצים, בזמן שהכוס נשמטת, בעוד המים נשפכים ונוזלים...

טירוף הוא גם כשאנחנו מתחילים לפרש את הצורות שעושים המים העכורים על פני הכוס המאבדת את שקיפותה.

כוס היא דימוי לפוטנציאל הנוכחות שלנו בתוך עצמנו. המים הם הנוכחות המתממשת שלנו. מהי נוכחות? איפה אנחנו? איפה התודעה שלנו? איפה אנחנו נוכחים ברגע מודע זה, רסיס במיליוני רגעי תודעה, חלקה מוארת וידועה לנו, חלקה מוסתרת, מוצללת, גלומה...?

להיות נוכחים בחיינו זו מתנה שאנחנו מקבלים, והיא נדירה יותר מכפי שמקובל להניח, ולגמרי לא מובנת מאליה.

"למה זה קורה?!" "למה זה קורה לי?!"

איגוד ישראלי לפסיכותרפיה

שיחה על "טירוף" / רני עובדיה

מתי תיגמר השאלה הזו. תיגמר גם בלי שיש באמת תשובה. רק כשייפוג הכאב?
טירוף לחלוק ולהתווכח עם המציאות. טירוף אנושי כל כך. כך קרה כי כך קרה. תמיד
קורה מה שקורה. קורה כך ולא אחרת. קורה רק כפי שקרה. אי אפשר שיהיה אחרת.
טירוף זה המאמץ הבלתי נלאה של הנפש לא להסכים עם מה שיש. לא לקבל אותו
כפשוטו. ולכן הוא גם המאמץ הכרוך בכך להסכים, לקבל, להשלים, המאמץ לתת
למסקנות לנבוע מעצמן... עד לפעם הבאה שהשאלה מתעוררת...
טירוף זה זה: הקושי להיות בעולם המנטאלי-פיזי כמות שהוא. הקושי לקבל את מה
שנושר במעבר ביניהם, להיות עם מה שנוותר אחרי שהמעבר מושלם, לומר לכל זה –
כן, ולהמשיך מכאן. להמשיך מכאן והלאה. לנתק, סופסוף, את הצורך להמשיך להתבונן
אחורה, להפסיק להיות העומד במקום שאיננו כבר, בעבר, עבר שאנו הופכים אותו להיות
פצע. הופכים את עצמנו להיות מוקסמים מהפצע שמצאנו. בהיקסמות מתחיל הספין.
להתאהב בו. להרגיש שאנו ראויים יותר בזכותו. לפתח נטייה לדבר אותו וממנו. ובעיקר
להאמין בו. כאילו הוא אמת ראשונה ואחרונה. כאילו הוא אנחנו.
טירוף זה פצע ברקמת החיים השלמה, המושלמת, רקמת החיים החיה, הרוטטת, חיים שהם
בדיוק כפי התרחשותם. החיים שאינם בדיבור עליהם, הם רק פשוט קורים. ככה.
מעצמם. בעוצמתם. שמחוללת אותנו.
טירוף זה סירוב האני לוותר על המצאה שהוא מוקסם ממנה ומתענג עליה. לוותר על
הסיפור שלו.
טירוף זה היענות מהירה מידי לשאלה הנותרת ללא מענה ונחווית על ידינו כדורשת
תשובה, עוד לפני שביררנו את השאלה עד תומה: מהו שמרעיש כל כך חזק כש"אני"
נרעש...

לכתוב את הסיפור שלך באופן שאתה חייב, ממש חייב, לכתוב אותו רק כך ולא אחרת,
בלי להיות מסוגל לוותר ולו על פסיק – ואז לוותר עליו לגמרי כאילו אין בו אלא המצאת
סתם – זהו חופש. כך מתחילים דגיגי השונית להשתחרר מהרשת שנפלה עליהם ולחזור
למים... לחיי שוניות האלמוגים.
מה שרציתי הוא חופש.

שיחה על "טירוף" / רני עובדיה

החופש להפסיק לפחד.

אבל לא העזתי לתת אותו לעצמי. דנתי את הסיפור לאי פרסום. וכמו תמיד כשפועלים לא מתוך האמת – מתהדרים. התהדרתי – באוזני עצמי כמובן, בצניעות, בשיפוט מדייק, בכל הדברים שאנחנו מתהדרים בהם. כשהתהדרתי הקפדתי לשכוח כי יש טווסים שמתהדרים בזנבם המקופל...

אתם רוצים חופש?

זה עובד כך:

כתבו את השקר שאתם הכי מאמינים בו.

איך תדעו שזה שקר? פשוט כתבו את הדבר שהוא בליבת נשמתכם. שאתם ממש, מאד (מאד), מאמינים בו. זה ממילא שקר. אחרת לא הייתם מאמינים, לא? התחילו משם.

התחילו להוליך את עצמכם בחקירת התוועדות רצינית ושלמה, ותגלו הרבה הפתעות בדרך.

השקר שאני התחלתי ממנו הוא האמונה החזקה שלי כי למילים יש כוח מוחלט משלהן. כוח לפצוע. כוח להרוג. כוח ללטף, כוח להחיות. זו לא אמונה רק שלי. לאקאן טען לה. אלוהים העברי מושתת עליה. המקצוע שלנו שרוי בה. משוררים מתרפקים עליו. תן למילים לעשות כך... תן למילים...

האמונה הזו השפיעה עלי כל כך ששנים רבות נתתי לה לעצב את עולמי. את עולם הרגש והתפיסה שלי. פחדתי לדבר ופחדתי להקשיב. שהם שני צדדים של אותו מטבע. מטבע הפחד מכוחן של מילים.

כמובן שחייתי בפחד וכעס. איזו ברירה אחרת יש? הפחד קשור בעובדה שאנשים כן מדברים. כשחיים בתוך אמונה האומרת שהנפש תיפגע אם אהיה פתוחה לכל מה שיש לאנשים לומר לי, איך אפשר להיות גלוי לב ולהרגיש בטוח? הכעס קשור בשקר העצמי שאני רוצה להיות פתוחה, אבל להיות פתוחה זה מצב לא בטוח. כעס, כך גיליתי, קשור תמיד לשקר עצמי.

איגוד ישראלי לפסיכותרפיה

שיחה על "טירוף" / רני עובדיה

שקר עצמי נשמע תמיד כאמירה תמימה לכאורה על המציאות. אמירה כל כך תמימה שזה טירוף לבחון אותה או פשוט לנהוג שלא על פי המשתמע ממנה.

שנים התרחקתי מבני אדם, וחייתי בין ספרים. עם המילים הכתובות. בחברת אנשים נעדרים נוכחים שרוחם מופקדת בין דפי הספרים שכתבו... מאפשרת לי את אשליית המזיגה המושלמת...

שנים נתתי למילים לעשות בי... ולא ראיתי את אפשרות ריקותן... אתם כבר וודאי רואים שהיחסים בין טירוף לבין בטחון, אהבה, שמחה ושפיות - הם יחסים רבי פנים.

הדבר הראשון שהנפש עושה כשהיא בונה לעצמה את הסיפור שייקבע את חייה וצורתם, הוא למצוא לעצמה דימוי שמתחפש לעובדה. הדימוי הזה בספר שלי הוא "אלמוגים".

סיפרתי את עצמי לעצמי כאלמוג:

(לקרוא את מעין הקדמה, מהספר)

לכל אדם יש משהו שהוא אלמוג.

הנפש היא ריף שלם.

מהו האלמוג שלכם?

מהו שאסור לאחרים לדעת, אסור לנגיעה, שצריך להישאר מוסתר מהאור?

אם רוחשים עכשיו בחלל החדר סיפורי הנפש שלכם, מה שמשותף לכל הסיפורים הוא הפגיעות שבהם. הפגיעות שאנו משוכנעים כי תכריע אותנו. שלא נוכל לה. פגיעות שאנחנו מתייחסים אליה בווידאות משכרת, פגיעות שתוחמת וכורכת בגוף אהבתנו חומות של בדידות. בקיעים של מרחק.

מהי פגיעות, אם לא אהבה שמפחדת על עצמה, עוצרת את חיותה, נביעתה, חוששת להיות, כל כלה, כטבעה: אהבה?

שיחה על "טירוף" / רני עובדיה

כשכתבתי את הספר הזה חשבתי שהוא נכתב בלי אהבה.

חשבתי כך כי זה מה שניסיתי לעשות.

ניסיתי להגיע עד למקום שאין בו אהבה.

ואתם יודעים מה גיליתי?

גיליתי שאין, פשוט אין, מקום כזה.

חיפשתי – ולא מצאתי. הגעתי עד לב המאפיליה שבי, עד לב הרצחנות, אפילו, ובכל זאת

כל מה שנשאר, כל מה שצף, כל מה שהמשיך תמיד לפעום, גם כשניסיתי לדחות אותו,

להתנפץ כנגדו, להתריס כלפיו, לרטש אותו – הכל נשאר, היה מאז ומתמיד, אי אפשר היה

להמשיך לטעות: א ה ב ה.

זו היתה בשבילי עובדה כל כך מרגשת, שכבר לא נשארה שום דרך להתכחש לה.

כי גם התכחשות היא רק תצורה של אהבה.

הכל כבר נאמר וכתוב בספרים המקצועיים שלנו, ובכל זאת אנחנו ממשיכים כאילו לחדש,

להוסיף, לחלוק, לחפש הסבר. אנחנו ממשיכים לרצות להמציא את עצמנו כמטפלים

מחדשים. השאלה היא כמה זמן נתעקש לחפש הסבר לאי הבנה, לכאורה, במקום להפנים

את מלוא המסר:

אהבה.

זה כל מה שיש.

כל זמן שיש.

ואחר-כך אין.

עד ששוב יש.

טירוף, אם כך, הוא סוג של כפירה באהבה.

איגוד ישראלי לפסיכותרפיה

שיחה על "טירוף" / רני עובדיה

כפירה היא סוג של אהבה קשה במיוחד כי מתקיימת בה, ממהותה, בגידה בלתי אפשרית. הבגידה בעצמך. והשאלה החשובה היא איך להתנהג במצב הבלתי אפשרי המתמשך בטירוף, שהוא בגידה באהבה אחת כדי להציל אהבה אחרת, כי הנפש, מסיבות של מבנה ומסיבות של היסטוריה, מספרת לה סיפור של שתי אהבות סותרות, ולכן אינה יכולה ליצור גשר אל עצמה. הנפש חצויה. האהבה פצועה. כי האהבה אחת היא. היא רק מוצאת ביתר קלות את קולה בשניות... ולפעמים הקול הזה מסתיר את היופי שבקול האחר... קולה של מחיאת כף בודדה...

איך אפשר להתאושש ולהשתקם מבגידה בעצמך?

זה משהו שכל מטורף מתחבט בו עד כלות.

עצם עובדת הטירוף הופכת לבגידה בעצמך, למרות שאינה ממש ואינה לגמרי בגידה. רק העדפה של חלק על חלק בדרך להיות מעט שלם יותר. הבריאות נרכשת דרך האומץ להכיר בנחיצות הבגידה הזו. להכיר בה בלי כחל ושרק. להכיר. ואז לסלוח. ולהמשיך להתאושש מהתוצאות.

כותב ארי דה-לוקה, ענק כתיבה אמיתי, שכבר ציטטתי ממנו:

"לבגוד פירושו לא להיות מסוגל להשלים עם ההקלה שמביאה הפחדנות, אבל גם להיזדקק לאומץ הכי מופרך שאף-פעם לא היה לך קודם, אשר נלקח בהלוואה מן העתיד, שאתה נשאר חייב לו. לבגוד הוא להרגיש את הראות השרופות, האוויר של הבריחה חורך את הנאדיות של הריאות, החופש השדוד חייב להיות עז, אחרת אי-אפשר לעמוד בכאב של מי שנשאר.

עכשיו, כשאלה כבר חיים שכבר היו, אני חוזר בתפקיד הכאב: אני מתחרט ואני סובל, אני סובל ואני מתחרט שהגשתי לה את החשבון. היומרה להיות בעל זכות ניפחה לי את הוריד במצח. הצגתי את התלונה הצרודה שלי, וככל שהיתה מקודשת יותר, כך היתה מגוחכת יותר: דרשתי ממנה דין וחשבון, מה שאסור לעולם בין נאהבים. לא קיימים הנבגד, הבוגד, הצדיק והכופר. קיימות האהבה כל עוד היא נמשכת, והעיר כל עוד אינה קורסת. אחר-כך קיימות המזוודות וחוזרת הפליטות, בלי הצידוק של קללת המלחמה, בלי מזל רע

שיחה על "טירוף" / רני עובדיה

לחלוק עם אחרים. החשבון שהוא כבר נפרע במלואו, וסילוקו היה שהצטרכת לקום מן הכסא, מן החדר, מן העיר."

אני כתבתי כמי שדורשת מעצמי דין וחשבון.
לדרוש מעצמך דין וחשבון – זה טירוף.

האם אפשר להיות אדם אחראי וטוב בלי לדרוש מעצמך דין וחשבון?

אנחנו רואים אדם מבולבל, טרוף חושים, ואנחנו מייד אומרים שהוא חווה דין וחשבון כל כך נורא וכואב עד שדעתו נטרפה עליו.

האם זאת אמת?

אני חושבת שלא.

בעיני זו המצאה שלנו כדי לעורר ולהזין את החמלה כלפיו.

האמת היא שההיפך הוא הנכון יותר. וקשה לנו להיות מספיק ישרים כדי לעמוד בה בנחישות בלי לאבד את רכות אהבתנו היודעת כי כדי שיהיה טירוף האדם דחה את כאבו או אימץ אותו יותר מידי לחיקו מתוך הזעזוע של הדברים שקרו כפי שקרו. מכיוון שאין שום דרך לדחות כאב קיים, נפתחת הדרך לאחוז בו לנצח בהנצחת סיפור שמזעזע אותנו כל פעם מחדש, ומתחיל ספין של טירוף...

טירוף הוא בו זמנית הפחד לעצור והכאב הנפשי של עצירה מתרחשת. עצירה של אהבה. עצירה של אהבה בגלל שלפתע, כמו בכל אובדן, היא נחלקת לשניים. לחלוקה הזו זוחל הפחד שיהיה גרוע יותר מכפי שעכשיו. ולצידו האיסור שיהיה טוב יותר. מתחילה היאחזות מבולבלת שמטרתה למנוע מייד את מה שאי אפשר למנוע, את מהלך החיים המתרחשים במיליון אופנים שאיננו שולטים בהם.

החיים מתרחשים. ברור לגמרי שהמצב הקיים עכשיו לא יימשך. הוא ישתנה. לטובה או לרעה. האם זה משנה? מה יכול להיות גרוע יותר מהכאב לנו עכשיו?

איגוד ישראלי לפסיכותרפיה

שיחה על "טירוף" / רני עובדיה

זו שאלה שהדמיון מייד מגיש לנו כתגובה סיפורי סיוט על צלחת של כסף. בואו פשוט לעצור כשזה קורה. לא להיסחף לאכול ממנה בהרף עין. זה הכל. בואו רק נשים לב שאנחנו מספרי הסיוט שממנו אנחנו סובלים. ושאפשר וכדאי להתעורר. למה אנחנו ניתנים להפחדה הזו, כשמאז ומתמיד זה מה שהיה, לא יותר ולא פחות: הכאב הקיים ברגע הזה.

כאב. הוא ישנו? הוא נורא? הוא יהיה עד שיעשה פחות נורא. כי זה תמיד עובד כך ולא אחרת. אין בעולם כאב שאי אפשר לחיות איתו. השאלה היא למה אנחנו לא מסכימים עם העובדה הפשוטה הזו, למה היא מפחידה אותנו במקום לשמח ולעודד? האם מישוהו כאן יכול לספר לנו אחרת?

טירוף הוא העדפת תוכן על תהליך. "כאב עד אין נשוא".... מילים. מילים שהן הסיפור שלנו עליו.... בסיפור-מתחזה-לתיאור-עובדתי אנחנו מרוממים בטירוף את הגיבור שאיננו.... הגיבור שמפחיד אותנו עד מוות, לפעמים. גם כשאנחנו מזהים בצל את עצמנו, אנחנו בכל זאת ממשיכים להיות נרעשים....

אני אומרת את זה בהרכנת ראש שלמה ומלאה בפני כאבי הנפש וכאבי אובדני החיים. אובדן כואב. הוא צריך לכאוב. זה כואב ואין כל דרך לדעת עד מתי ואיך זה ייגמר. זה כואב כל זמן שזה כואב. אחר כך זה מפסיק. או שלא. אבל איפה אנחנו בזמן שזה כואב – זה כבר נושא אחר. וזה הנושא היחידי שמעניין באמת. איפה אנחנו עכשיו? אם אנחנו יכולים לחיות עם כאב כמו עם ידיד ולא כמו עם אויב – עשינו את הצעד הראשון בייבוש ביצות הטירוף.

מהבחינה הזו, כתיבה היא סוג של ייבוש ביצות, וגם סוג של טירוף מבוקר. כל כותב שואף לוותר על בקרת הכאב... אולי על בקרה בכלל... לחפור עמוק יותר... מעבר לקירות הבאר... עד למקור המים הראשון... המקורי... שם מחכה האהבה שיתירוה ממסרותיה...

שיחה על "טירוף" / רני עובדיה

טירוף הוא באר אהבה שיבשה. טירוף הוא האמונה שהיובש הקשה מעיד שיש סוף לאהבה. ושהסוף הזה כבר כאן.

טירוף, במילים אחרות, הוא אובדן היכולת לחכות למה שמפחדים שיגיע. או שלא יגיע. הדחף משתלט עלינו להאמין כאילו מה שמפחדים שיקרה כבר קורה, וכאילו מה שמייחלים לו – לא יקרה כבר לעולם, ומכיוון שזה בלתי נסבל, בלתי נסבל ממש, הנפש נכנסת לספין בלתי אפשרי של מאמץ מסחרר למנוע את הבלתי נמנע. למנוע את הסוף. שאיננו מסוגלים, שאיננו יכולים, כך אנו מספרים לעצמנו ולעולם, לעמוד בו.

למה, בעצם, זה בלתי נסבל? כשהרי זה נסבל מאד ובהחלט... כשאנחנו מספרים לעצמנו, בדימוי זה או אחר, את סיפור הפגיעות שלנו, בסיפור הפגיעות, כמו בכל סיפור טוב, האמת מחכה עדיין להתגלות. כמו הגולם של הזחל בדרכו להיות פרפר, אנחנו מתכסים בסיפור כל זמן שאנחנו זקוקים לחיות את האמת באופן המסוים הזה, וברגע שלא - אנחנו יכולים להתעופף הלאה: אפשר להניח לסיפור שהיה מי שהיינו.

הבעיה אינה בסיפורים, אלא ביחס ובהתקשרות שאנחנו מפתחים כלפיהם. אנחנו מתאהבים בסיפור, או יותר נכון בדמותנו המשתקפת אלינו ממנו ודרכו. וכמו בכל מצב התאהבות אנחנו מתחילים לרצות לשמוע ולהשמיע את הסיפור, עוד ועוד, ושוכחים – מכוח הקסם העיוור – שהסיפור לא יביא לנו את ההאחדה המקווה... תחושת הפיצול תישאר קיימת, למרות הכל, תמיד, לעולם לא יהיה גשר שיאחה את שתי הגדות עד כדי הפיכתן ליבשה אחת, רציפה. גשרים הם מטבעם ולכן תמיד יהיו, מועדים לפורענות האדמה, המים, והרוח על פני תהום. העומד עליהם כדאי שיציבותו לא תהיה תלויה בהם, כדי לא לקפוא לתוך היסוס של עצירה, עצירת האהבה האחרת, החשובה יותר מסיפור חשוב ככל שיהיה, אהבת החיים, זרימתם בסיפוריהם המשתנים והמתחלפים.

כתבתי ספר ששמו "אלמוגים" כשאני חיה כל מילה שנכתבה בו. אבל אני כבר לא במילים האלה עכשיו. הפסקתי לספר לעצמי אותן.

שיחה על "טירוף" / רני עובדיה

אם אקרא – אולי שוב אאמין בהן. אהיה אותן. אבל רק לרגע. רק למשך זמן הקריאה. כשאני את הספר – המילים תישארנה בין דפיו, וכבר לא בי.

האמת הפשוטה שבאתי לספר לכם היום, היא ששכחתי על מה הספר. אם תרצו – תוכלו אתם לספר לי עליו. כל קורא יודע היום יותר ממני - פשוט כי שכחתי. אני תמיד שוכחת את מה שאני כותבת. לכן כתיבה נשארת המתנה הגדולה שלי.

זו הברכה הגדולה האמיתית שמביאים הספרים, ואנחנו הפכנו אותה על פיה עד שהיא נהיית לפעמים לקללה: במקום להשאיר את המילים בין דפי הספר, אנחנו נעשים מלאים בהן, מלאים במילים.

ושוכחים להשתמש בקו התפר שעוזר לנו לפרום ולא רק לשזור. קו התפר הוא ההמצאה הבלתי פוסקת של המציאות הנגלית לפנינו לתוך סיפורים, ומכיוון שאנחנו הממציאים – יש לנו את היכולת לראות את המהלך הזה, של ההמצאה, ולהחליט מה העמדה שלנו לגביו. אפשר להמשיך לספר. ואפשר גם להפסיק. לא מוכרחים להמשיך. ההבדל הזה בין הכרח לאפשרות – הוא כל ההבדל שבעולם.

ניתנה לנו מתנת המצאה בלתי פוסקת של כתיבה, של דיבור, של מחשבה, המצאה שיש בה תמיד מהאמת אבל האמת איננה בה. אין לבן אדם שום יכולת ליצור משהו שהוא לחלוטין איננו בו. אבל כן יש לו יכולת לדעת את העובדות לאשורן ככל שניתן, ולהקשיב לסיפור עליהן. הסיפור נגלה ומצוי תמיד יותר במנגינה מאשר במילים עצמן. וכמו כל קו תפר נפשי, הוא מתקיים רק כל זמן שאתה תופר אותו. כי במציאות הנפשית אין קווי תפר בכלל.... וגם אין, באמת, סיפורים. אם הם ישנם הם נתפרים ונפרמים כצרכינו, אין לנו שליטה על זה... כך פשוט זה קורה. מעצמו. כל הזמן. פרימה... שזירה.... אחת הפרימות היותר משונות שקיימות בחיי הנפש זו פרימת ההבדל של משמעות העבר והשלכותיו ממשמעות העתיד העלום בתוך שמחת הנפש לחיות כאן, לחיות עכשיו.

אז עכשיו אני כאן, בשמחה מתחדשת. ציפי הזמינה אותי למפגש על הספר, וכל כך הפתיע אותי להרגיש שכן, שאני רוצה. שאני יכולה. שזה כבר לא קשה. עברו ארבע שנים תמימות ונגמר הטירוף. הספר הפך להיות סופסוף רק מה שהוא: ספר שנכתב על תהליך,

שיחה על "טירוף" / רני עובדיה

שניסה לתאר טיפול נטול עובדות מציאות זולת שלד כללי ומופשט כמעט, רווי עובדות רגשיות שהן לבת הטיפול הנפשי ולכן משותפות לכולנו. שורשיו של הספר במציאות אבל אמיריו בכל מקום שיראה לעינכם. איזו מתנה מופלאה ומשונה נתן לנו הטבע, היכולת הבלתי נלאית לספר סיפורים בהם אנחנו נראים ובלתי נראים כאחד... אנחנו רק פותחים את הפה, וכבר אנחנו מספרים סיפור. אי אפשר למנוע את זה. וגם אי אפשר לדלג על זה כדי להציץ לטריטוריה אחרת. פעם חשבתי שאפשר. ניסיתי לכתוב סיפור שייקה אותי לשם, לעולם שמעבר לכל הסיפורים האפשריים. הגעתי אליו – ומצאתי שגם הוא רק עוד סיפור.

איזה הקלה נפלאה.

וגם מצאתי שאי אפשר לעזוב את האמת כי תמיד היא ישנה ותמיד היא חוזרת. היא הולכת כי אנחנו מגרשים אותה, והיא חוזרת כשאנחנו לומדים להפוך אותה למקלט. מקלט ממשי ומשחרר.

מהי האמת אמרתי כבר?

אהבה.

זה כל מה שיש.

איך יוצא לאור ספר למרות שסופרת פחדנית גונזת אותו?

זה סיפור נהדר בפני עצמו. אתם כבר מנחשים את חלק הסיפור החסר, או רוצים לשמוע?

